

ГАЙВОРОН — місто **Кіровоградської області**, райцентр. Знаходиться на лівому березі Пд. Бугу, за 245 км від обл. центру. Залізнична ст. Має автобусне сполучення з містами Київ, Кіровоград, Одеса, Миколаїв, Вінниця, Хмельницький, Чернігів. Площа 11,3 км². Насел. 16 126 осіб (2001, складає 97,6 % до 1989), переважно українці. Проживають також росіяни, євреї, білоруси, молдавани, гаґаузи, вірмени, болгары та представники ін. національностей. Однознач. твердження щодо походження назви міста немає. Найбільш вірогідна версія — від назви птаха — грака (гайворон). Утвор. у результаті злиття 3-х сільс. насел. пунктів Гайворон, Струнькове і Ташлик Струньківський, які відомі від 18 ст. Жит. Г. зазнали голоду 1921, 1932–33 та 1947. Від 29 липня 1941 до 11 березня 1944 — під нім.-фашист. окупацією. Понад 500 жит. Г. загинуло. Від 1938 — смт, від 1949 — місто. З корис. копалин промислово розробл. є родовище магматитів, що використовується для одержання було-щербневої продукції. Гайворон. граніт використано на буд-ві Одес. залізнич. вокзалу, Моск. метрополітену, будівель у Києві на Хрещатику, прокладенні автостради Київ–Одеса. Гол. пром. підприємства: тепловозремонт., маслосиророб. заводи, ВАТ «Гайворон. спеціаліз. кар'єр», залізничне об'єдн. «Гайворон», райавтодор. Від 1964 на Пд. Бузі діє ГЕС. У Г. — маш.-буд. технікум, профес. аграр. ліцей, міжшкіл. навч.-вироб. комбінат, 4 заг.-осв. школи, 4 дитсадки; Будинки дит. і юнац. творчості, муз. школа, рай. і

міський Будинки культури, молодіж. центр «Оріон», 9 б-к, **Гайворонський краєзнавчий музей**; ДЮСШ, фізкультурно-спортивний клуб «Локомотив», стадіон, водно-веслувал. база; рай. і залізнична лікарні, рай. стоматол. поліклініка, жін. і дит. консультації, дит.-оздоров. заклад «Чайка». Є парк, сквер, 2 готелі, відділ. 6-ти банків. Від 1933 у місті видається рай. г. «**Гайворонські вісті**», від 2002 функціонує редакційно-видавн. центр «Гайворонщина»; працює студія рай. радіомовлення. Встановлено 2 мемор. комплекси воїнам, які загинули під час 2-ї світової війни, пам'ятники — невідомому рад. солдату, жертвам голодомору 1932–33, погруддя Т. Шевченка, пам'ятні тех. знаки: вузькоколій. паровоз МТ-202, трактор «Універсал», автомобіль ЗіС-5. Реліг. громади: УПЦ МП, УПЦ КП, РКЦ, християн віри євангельської, свідків Єгови, адвентистів сьомого дня, євангел. християн-баптистів. Пobl. міста виявлене поселення трипіл. (3 тис. до н. е.) і черняхів. (2–6 ст. н. е.) культур. 1960–61 досліджено Гайворон. поселення 6–7 ст., яке вважається одним із центрів чорної металургії слов'ян. Знайдено 25 залізоплавил. печей та залишки напівземляного житла, вироб. інвентар, прикраси, побут. речі, кераміку тощо. Пам'ятки архітектури: водонапірна башта на залізнич. ст. (1895), адм. приміщення залізнич. об'єдн. «Гайворон» (1897), млин (1904). Видатні уродженці: д-р істор. н. *Н. Стоколос*, поет, прозаїк *С. Стриженюк*, нар. арт. УРСР *Г. Янушевич*, нар. арт. РФ *І. Крутой*.

О. А. Павличук

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Гайворон / О. А. Павличук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-28177>. — Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).